

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องพรหมในคัมภีร์อุปนิษัทและคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก
ชื่อนักศึกษา	พระมหาพุทธรักษ์ ปรานนอก
สาขาวิชา	ภาษาสันสกฤต
ภาควิชา	ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา	2540

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้จุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องพรหมในคัมภีร์อุปนิษัท และคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก คัมภีร์อุปนิษัทเป็นคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาในยุคพระเวทของอินเดีย ส่วนคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี เป็นคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า คัมภีร์อุปนิษัทนั้นมีอายุเก่าแก่กว่าคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 บท ดังต่อไปนี้ คือ

1. บทที่ 1 เป็นบทนำ
2. บทที่ 2 การศึกษาแนวคิดเรื่องพรหมในคัมภีร์อุปนิษัท
3. บทที่ 3 การศึกษาแนวคิดเรื่องพรหมในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกและอรรถกถา
4. บทที่ 4 การเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสองที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 และ 3
5. บทที่ 5 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทั้งสองนั้น ซึ่งสามารถประมวลสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ในคัมภีร์อุปนิษัทอธิบายพรหมเป็น 2 ชนิด คือ พรหมที่เป็นนปุงสกลิงค์ (ไม่ใช่เพศชายเพศหญิง) และพรหมที่เป็นสตรีลิงค์ (เพศหญิง) พรหมชนิดแรกใช้แสดงแทนความจริงสูงสุดหรืออันติมสัจจะ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถที่จะอธิบายถึงได้ด้วยคำพูด เป็นสิ่งที่มีอยู่เพียงหนึ่งเดียวไม่มีสอง พรหมชนิดนี้จะสามารถอธิบายได้ในลักษณะปฏิเสธเท่านั้น เช่น มันไม่ใช่สิ่งนี้ มันไม่ใช่สิ่งนี้ ส่วนพรหมชนิดที่สองนั้นใช้แสดงแทนพระเจ้าสูงสุด ผู้เป็นผู้สร้าง ผู้ดำรงรักษา และผู้ทำลายโลก เรียกว่า สกุนพรหมัน ซึ่งมีคุณสมบัติที่วิเศษต่าง ๆ เช่น เป็นสรรพวิญ เป็นสรรพวิทูและมีศักดิ์านุภาพในการสร้าง พิทักษ์และทำลาย เป็นต้น

2. พรหมในพระสุตตันตปิฎกเป็นเพียงเทวดาที่อาศัยอยู่ในสวรรค์ เป็นเทวดาจำพวกหนึ่งที่มีรัศมีแผ่ชานออกจากกาย มีอายุยืน รวมทั้งมีร่างกายงดงามและแข็งแรง การที่บุคคลจะเป็นพรหมได้นั้นจะต้องได้บรรลุนามตามหลักของพระพุทธศาสนา

3. อาคัมมัน ซึ่งก็คือ พรหมัน ตามหลักของคัมภีร์อุปนิษัตนั้น ก็แตกต่างจากอัคตา หรืออาคัมมันตามหลักของคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก เพราะอาคัมมันมีสถานะเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ปราศจากความโสกะเศร้า เป็นต้น แต่อัคตาไม่มีสถานะหรือคุณสมบัติเช่นนั้น ซึ่งในพระสุตตันตปิฎกสอนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างตกอยู่ใต้อำนาจของความเปลี่ยนแปลงและเสื่อมสลาย ไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้ เป็นต้น

4. ความคล้ายคลึงกันระหว่างแนวคิดทั้งสอง คือ การจำแนกพรหมออกเป็น ปุคคลาธิษฐานและธรรมาธิษฐาน สถานะที่แท้จริงสูงสุดของพรหมในคัมภีร์อุปนิษัตนั้นคล้ายคลึงกับพระนิพพานในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก และคล้ายคลึงกับแนวคิดเรื่องธรรมนิยาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ เป็นจริงอยู่เสมอ

Thesis Title	A Comparative Study of the Concept of Brahma in the Upaniṣad and the Suttantapiṭaka
Name	Phramaha Puttharak Prabnok
Concentration	Sanskrit
Department	Oriental Language
Academic Year	1997

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to make a comparative study of the Concept of Brahma in the Upaniṣad and the Suttantapiṭaka. The Upaniṣads are the scripture dealing with philosophy in the Vedic period of India whereas the Suttantapiṭaka is a part of the Pali Canon dealing with teaching of the Buddha. The latter is later than the former. The thesis is divided into five chapters as follows :

1. Chapter one is the introduction.
2. Chapter two deals with the concept Brahma as described in the Upaniṣads.
3. Chapter three deals with the concept of Brahma gathered from the Suttantapiṭaka and its commentaries.
4. Chapter four deals with the comparison both concepts mentioned in chapters two and three.
5. Chapter five is the conclusion and suggestion.

After the study it is found that there are certain similarities and differences between the two textual sources which can be concluded as follows :

1. there are two kinds of Brahma in the Upaniṣads, i.e., Brahma which is neuter and Brahma which is masculine. The former represents the supreme reality, the absolute, indescribable by words. It is one without a second. It can be described only by using negation like “not this; not this”. The latter represents the Supreme God, who creates, sustains and destroys the world. He is known as Saguṇa Brahma, who is endowed with all excellent qualities, such as, omnipresence, omnipotence, omniscience etc.

2. The Brahma in the Suttantapiṭaka are celestial beings residing in the celestial planes. They are radiant, long-lived, endowed with beautiful appearances and strength. To become a Brahma one must achieve certain stages of Buddhist meditation.

3. Atman which is also Brahma of the Upaniṣads is different from Attā of the Suttantapiṭaka which equivalent to Ātman. Ātman is eternal, changeless, sorrowless etc. But there is no such thing as Ātman or Attā in the Suttantapiṭaka which teaches that everything is subject to change and decay, non-eternal etc.

4. The similarity between the two concepts is also located. It lies in the fact that both concepts categorize Brahma into personal aspect and impersonal aspect. The absolute aspect of Brahma of the Upaniṣads is similar to the aspect of Nibbana of the Suttantapiṭaka and like the concept of Dharma, which is the eternal.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะอาศัยความช่วยเหลือเกื้อกูลจากหลาย ๆ ท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา แห่งภาควิชาภาษาตะวันออก ที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไข วิทยานิพนธ์นี้ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ ผู้วิจัยจึงใคร่ขออนุโมทนาขอบพระคุณในกุศลจิตของท่าน อาจารย์มา ณ ที่นี้เป็นอย่างยิ่ง

ขออนุโมทนาขอบพระคุณ คณะอาจารย์ในภาควิชาภาษาตะวันออกทุกท่าน ที่ได้กรุณาถวายความรู้วิชาภาษาสันสกฤตอย่างกว้างขวาง และให้คำแนะนำต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขออนุโมทนาขอบพระคุณในกุศลจิตของ คุณประพนธ์-คุณเสาวภา เพ็ชรจำ และอุบาสิกา อำไพ ชมกลิ่น ผู้มีอุปการะคุณ คอยห่วงใยและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขออนุโมทนาขอบพระคุณ พระมหาเชษฐชาย วราสโย ป.ธ. ๕ วัดชนะสงคราม และอาจารย์ สมบัติ มั่งมีสุขศิริ ที่กรุณาช่วยตรวจแก้รูปแบบวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงเป็น อย่างดี

ขออนุโมทนาขอบพระคุณ คุณ อมรา ศรีสุชาติ ที่ช่วยให้คำปรึกษาแนะนำและค้นข้อมูลที่ สำคัญ ตลอดจนขออนุโมทนาขอบพระคุณในน้ำใจอันประกอบไปด้วยความกรุณาของเพื่อน สหธรรมิก และเพื่อนนักศึกษาทุกท่านที่สนับสนุนให้กำลังใจ

คุณงามความดีและประโยชน์ใด ๆ ที่จะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมเป็น สักการบูชาพระคุณของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพรัตนดิลก พระคุณของบิดามารดา อุปัชฌายาจารย์ และผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน

คำชี้แจงการใช้อักษรย่อและหมายเลข

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ (สยามบรรณสถาน เดปิฎก) พุทธศักราช 2525 เรียงตามอักษรวิธีแห่งมคธภาษา ดังนี้

อักษรย่อ	ย่อมาจาก
อ.จ.ต.ก.	อ.จตุตถกนิคชา จตุตถกนิปาต
อ.ต.ก.	อ.จตุตถกนิคชา ต.ก.นิปาต
อ.น.ว.ก.	อ.จตุตถกนิคชา น.ว.ก.นิปาต
ข.อ.	ขุทฺตกนิคชา อุทาน
ข.ธ.	ขุทฺตกนิคชา ธมฺมปท
ข.เถร.	ขุทฺตกนิคชา เถรคาถา
ข.เถรี.	ขุทฺตกนิคชา เถรีคาถา
ข.ป.ฎิ.	ขุทฺตกนิคชา ปฎิสมฺภิตามคฺค
ข.ส.	ขุทฺตกนิคชา สุตตนิปาต
ท.ป.า.	ทิมฺมกนิคชา ปาฎิกวคฺค
ท.ม.	ทิมฺมกนิคชา มหาวคฺค
ท.ส.	ทิมฺมกนิคชา สิลขนฺธวคฺค
ม.อ.	มชฺฉิมกนิคชา อุปริปญฺณาสก
ม.ม.	มชฺฉิมกนิคชา มชฺฉิมปญฺณาสก
ม.มู.	มชฺฉิมกนิคชา มุลปญฺณาสก
วินย.	วินยปิฎก
ส.ข.	สํยุตตนิคชา ขนฺธวคฺค
ส.น.	สํยุตตนิคชา นิทานวคฺค
ส.ม.	สํยุตตนิคชา มหาวคฺค
ส.ส.	สํยุตตนิคชา สคาถวคฺค
ส.สพ.	สํยุตตนิคชา สพายตนวคฺค
ป.ฎิ.ส.อ.	ปฎิสมฺภิตา อตฺถกถา
วิสุทฺธิ.	วิสุทฺธิมคฺค

อักษรย่อของคัมภีร์อุปนิษัท ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์อุปนิษัทภาษาสันสกฤตอักษรอังกฤษ ฉบับของรารากฤษณัน คริสตศักราช 1953 เรียงตามอักษรภาษาอังกฤษ ดังนี้

อักษรย่อ	ย่อมาจาก
A.U.	Aitareya Upaniṣad
B.U.	Bṛhad–araṇyaka Upaniṣad
C.U.	Chandogya Upaniṣad
İsa	İsa Upaniṣad
Kena	Kena Upaniṣad
Kaṭha	Kaṭha Upaniṣad
K .U.	Kauṣitaki Upaniṣad
Maitrī	Maitrī Upaniṣad
Mā.U.	Māṇḍukya Upaniṣad
M.U.	Muṇḍaka Upaniṣad
Praśna	Praśna Upaniṣad
S.U.	Svetasvatara Upaniṣad
T.U.	Taittiriya Upaniṣad

การใช้หมายเลข

1. การใช้หมายเลขในพระไตรปิฎก ระบุถึง เล่ม /ข้อ /หน้า ตามลำดับ ตัวอย่าง เช่น ขุ.สุ. 25/421/514 หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนีปาต เล่มที่ 25 ข้อ 412 หน้า 514
2. การหมายเลขในคัมภีร์ปฏิสัมพันธ์มรรค อรรถกถา ระบุถึง เล่ม /หน้า เช่น ปฏิส.อ. 2/230 หมายถึง คัมภีร์ปฏิสัมพันธ์มรรค อรรถกถา ภาษาบาลีอักษรไทย ภาค 2 หน้า 230
3. การใช้หมายเลขในวิสุทธิมรรค ระบุถึง เล่ม/หน้า เช่น วิสุทธิ. 3/101 หมายถึง คัมภีร์วิสุทธิมรรค ภาษาบาลีอักษรไทย ภาค 3 หน้า 101
4. การใช้หมายเลขในคัมภีร์อุปนิษัต ระบุถึง อธิบายหรือบทที่/หัวข้อใหญ่ (Section)/ลำดับโคลง หรือหัวข้อเล็ก เช่น B.U. 2.1.19 หมายถึง พุทธพาริชาตอุปนิษัต อธิบายที่ 2 หัวข้อใหญ่ที่ 1 โคลงที่ 19 บางอุปนิษัตมีเฉพาะหัวข้อใหญ่ และหัวข้อเล็ก จึงมีเพียง 2 ตัวเลข เช่น Isa 5 หมายถึง อีศะอุปนิษัตหัวข้อใหญ่ที่ 5 S.U. 2.17 หมายถึง เสวตาศวตระอุปนิษัต หัวข้อใหญ่ที่ 2 หัวข้อเล็กที่ 17 เป็นต้น